Ковчег

Василь
ГЕРАСИМ'ЮК

СЕРПЕНЬ

ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ

Правічний,
сакральний,
усталений
у своїй таємничості світ
карпатських мітів,
відчутий та осмислений
на зламі тисячоліть
сучасним інтелектуалом
з усіма його
душевними дисонансами
та духовними катаклізмами,
постає
із творів чільного
поета-вісімдесятника.
Родинне село
Василя Герасим'юка *—*
Прокурава,
що на Гуцульщині,
поблизу
легендарного Космача;
живе і працює він тепер
у Києві,
написав і видав п'ять книжок,
кожна з яких
ставала непересічною подією
в літературному житті
України.

© Ігор Римарук, 2000

Василь
ГЕРАСИМ'ЮК

СЕРПЕНЬ

ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ

Львів
Кальварія
2000

Ідуть прокажені. Леправі не можуть не йти.
Один — щонайменший — стезю твою переступає.
Його не запитуєш: хто́ ти, бо знаєш, хто ти́.
Бо є в нього ангел — в такого, ти думав, немає?

Ти думав: хоч нині не треба оцих в самоті.
Найменшого просиш: хоч ти не дивися на мене.
І він опускає зіниці свої золоті,
бо є в нього ангел — ти думав, також прокажений?

Та хто ще поткнеться сюди, де гуляє братва,
хто цих заховає в тумані на ратному полі?
Хто з хворою кров'ю летить під зорею Різдва,
якщо опускає зіниці найменший в юдолі?

Дзвінки у туманах, як в богослужіннях, звучать,
коли наближається «Вірую»... Що ж ви, сараки!
Ви ще на землі, де іще не пройшла благодать
Господня... І доки несете дзвінки благодаті,

вам треба іти. Бо леправі не можуть не йти.
Й не можуть вертатись. Лиш ангел вертає додому.
Він ангел найменшого, тож не питає, хто ти́.
Він Господа бачить, заплющивши очі малому.

СЕРПЕНЬ
ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ
(т р и п т и х)

1745–ПЕТРІВКА

1

1745 – ПЕТРІВКА

Петрові Мідянці

Сіли у корчмі. А Федьо — на під.
Той і в негурі вздрить: хто і куди.
Орфенюк, Баюрак. Корчмар Давид
запитально виходить. Довбуш: «Сиди».

Історичні постаті. Крім Федя*
й корчмаря. Хоча ні: корчмар — Давид.
В нього — збір, коли в землю піде гаддя,
чи то пак, «гаддє», як сказав мій дід.

Та гаддє гаддєм. Я не про те.
Я про трійцю руську, гуцульську, круту,
що в корчмі при дорозі план плете,
чим би ще ощасливити бідноту.

Аби пан із хлопа Дідушком не став,
бо не відав той Дідушко страму —
в Білий Черемош молоко виливав,
тому — білий, а Чорний — чорний чому?

---

* Федьо — опришок Федір Вощук. Корчма — у селі Ясиня на Закарпатті, де за місяць до загибелі Довбуш зібрав найближчих.

Від *проклятих питань* гуде корчма,
і Давид робить те, що робить Давид.
А в гуцульської трійці стриму нема,
а Федьо як Федьо — спати виліз на під.

Там історію він і проспить. Але ж ці!
Ці ще вшкварять, хоча... Я ж не про те,
що попроситься Довбуш на топірці
вже у серпні... За ним Орфенюк піде

ще у цьому році... Лиш Баюрак
погуляє в цих горах дев'ять літ
і на страті попросить у посіпак
станіславських — сопілку. Й заплаче Давид!..

Я ж таки не про те, а про те, що трьох
цих любили. Й нікого — отак, як цих!
То для польської шляхти опришок — лотр,
але ж був поет Карпінський Франциск —

мав би зватись Олексою. Та яка
вдячність польської пані? — відомо яка.
Спас Олекса опришка у пелюшках,
чи то пак, поета — для Баюрака**,

що пригубить сопілку у небесах
тих жалів, яким тісно на цій землі...
Скорбний буйвіл зі свічами на рогах
в ніч поета стоятиме на скалі.

Спас опришок поета. Поет не спас.
Церква Спаса на іншій скалі стоїть.
Та Петрової ночі завше враз-з —
змах сокири — гра поета злетить,

чи то пак, опришка. Що в тім нове? —
четвертує кожного кат в акурат
на коронний розподіл Павла Беное:
де який виставляти тіла шмат.

** Дев'ятилітній поет бачив страту Баюрака, про що пізніше написав.

Тільки голову — у Космач на храм.
Як розбійник, вдихну петрівку вночі.
Без Павла — мов язичник, знаю сам:
я не можу стріти у Космачі.

Хто з води Чорногори — одна керва —
йде у землю. А з кожним хоч ледь живим
розрахується храмова голова,
стерши простір осклілим оком рудим.

Трішки нічки-петрівки. Вдихнув — нема.
Тільки сколють легені зорі злі.
Впустить протяги плоть, мов стара корчма
при дорозі на цій заклятій землі,

чи то пак, перекопаній... Де скарби?
Між рукою і серцем — рукоять.
Благодать, кажуть, сходить на ці горби.
Безкінечна, Господи, благодать.

Чорні хлопці, Черемош вас колисав,
тому — Чорний. Він потече назад,
лиш ватажко на ніжку б не налягав:
«Не каліч мене, брате. Ти ж рідний брат...»

Хлопці, в домі Давида суддя один.
Та приходить Довбуш — ніби не вмре.
Ніби прийде в ці гори Божий Син
й знову тільки розбійника забере.

Тріє царі гір сіли в корчмі.
При дорозі. Під зорями. При свічках.
А що далі буде, знають самі.
Скоро серпень, Олексо, — як сойчин мах!

Так у грудях млосно й прозоро, що аж!
Запах сіна бавить запах ожин —
аж застогне вві сні на горищі страж,
бо він Довбуша любить, бо скурвий син.

Бо на світі мусить бути гуцул,
що орел 'го носив, а любов уб'є.
Й не втекти в Трансильванію до дракул,
бо нема в горах правди, а Дзвінка є!

Та хіба я про те? — я шукав корчму.
Він ще є. Хоч вже ясно: хто і куди.
Не до мене на Спаса буде йому.
Прощавайте, опришки. Довбуш: «Сиди».

І я всіх пересидів за тим столом,
і холодних космацьких отав діждав...
Зле ходив я під Богом, а під Федьом
з усіма все пропив і переспівав.

Не поможуть, Олексо, мої псалми.
Ні найтяжче з прозрінь, чи то пак, похміль,
бо гаддє — в цієї землі під грудьми —
опустив карабін мій дід Василь.

Знав Федьо, чого вилазить на під —
він над ними проспить рівно двіста літ.
А вони сидітимуть — доки світ.
І наразі це знає тільки Давид.

Липень, 1995

СЕРПЕНЬ
ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ

2

СЕРПЕНЬ ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ

Ігореві Римаруку

Триває птаство у моїх зіницях
аж до світанку. Музика терпка
Стефаника і Миколайчука
збережена, як бринза в бербеницях,

у цих серпневих днях. Я став незлим
поденником — між батогом і гаком.
Я став холодним під солярним знаком,
що різьблений на сволоку одним

із прадідів. Світає спершу стан
птиць, що перетривають у світанок
чи тільки в слово, і воно — Стефаник,
а, може, легіт лиш, і він — Іван.

На шкірі краю — сироти. Не так.
Це тільки дрож до серпня, млость до рання...
Мов прадіди у днину поминання
помоляться й танцюють на гробах.

У серпні сплет їх рук тонкий, мов нить,
а доторкнешся — і руки не стало.
І дивишся незмигно, як муравлик
скоцюрбленим мізинцем дріботить

спокійно, заклопотано... Куди?
На світі цьому тільки він і знає.
А ти, поденник, ти на шкірі краю
тамуєш трем, гадаючи, що ти

легкий до танцю мертвих і живих —
мов серед ночі переплутав стежку
і, вихопивши з ватри головешку,
із криком пастку ангелів оббіг.

З тобою бігли сіроманців сорок
і сорок левів, бо солярний знак
на сволоку
прочитаний не так
тим, хто до ранку дивиться на сволок.

Ти що це твориш у житті ч у ж о м у ?
То пастка танцю. То пімстливий ритм.
Не має свого карбу пілігрим
на сволоку в солярнім знаку дому.

Лиш виміється музика терпка
у серпні, гейби у потоці килим.
У серпні за старим числом, за стилем
Стефаника і Миколайчука.

Я знаю: в серпні в нас холодна твар.
І ті, що йшли на смерть, прийшли й заправлять
у тої, що ридає. Вощі давлять
об стіл: «Клади на стіл його кептар!»

Я вирізьбив цю твар. Мов зрушив прах.
Прийшли б вони в сльозах — та, що ридає,
серпневі ночі ці повивертає,
як вивертали кептарі в дощах:

щоб вовною — у хмарі, вітрі — крізь
грозу, що вранці сива, аж сирітська,
щоб вовну першу — ту, що зветься м і ц к а,
погладив ти, мій Господи, навскіс.

І скинеться в зіницях птаством пустка,
і на світанку вирветься з зіниць,
і музику, як бринзу з бербениць,
до губ несу, мов після душогубства.

Немов стікає не з небес, а з ран
удосвіта — крізь вовну — голосами,
що в серпні задихаються над нами.
Не так! Це танець лиш, і він — Іван.

Найтоншу свічку від стихії
в сорок
на Стрітення я вперше посвятив —
до Спаса, до моїх серпневих днів.
Та в ніч із понеділка на вівторок,

на великодний випали сніги,
й карпатські храми замело під ранок,
мов до Різдва воскрес...
Це знав Стефаник.
Це стан стихії. Стиль її слуги.

Сніг перейшов у дощ, в грозу... Вночі
заметушились ті, що йшли зі свята.
Є звичай предків шкуру вивертати.
Обагрену — здалося при свічі

священій... Захисти і відпливи
в цих водах! Серед ночі заховай цю
н е ч и с т у міцку... Згасни серед танцю!
Тікай від пастки мертвих і живих!

Найперший промінь врятував, як гріх, —
з тьми вихопив серпневий вилом лісу,
цю музику терпку. І я підвівся,
немовби за наказом: до своїх!

Серпень, 1996

СЕРПЕНЬ ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ
(т р и п т и х)

ВЕРХАМИ БІЖИТЬ

3

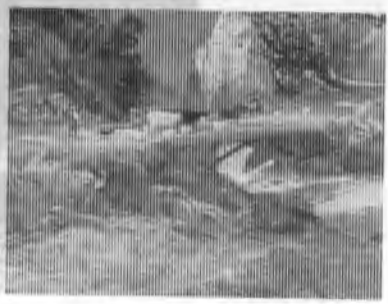

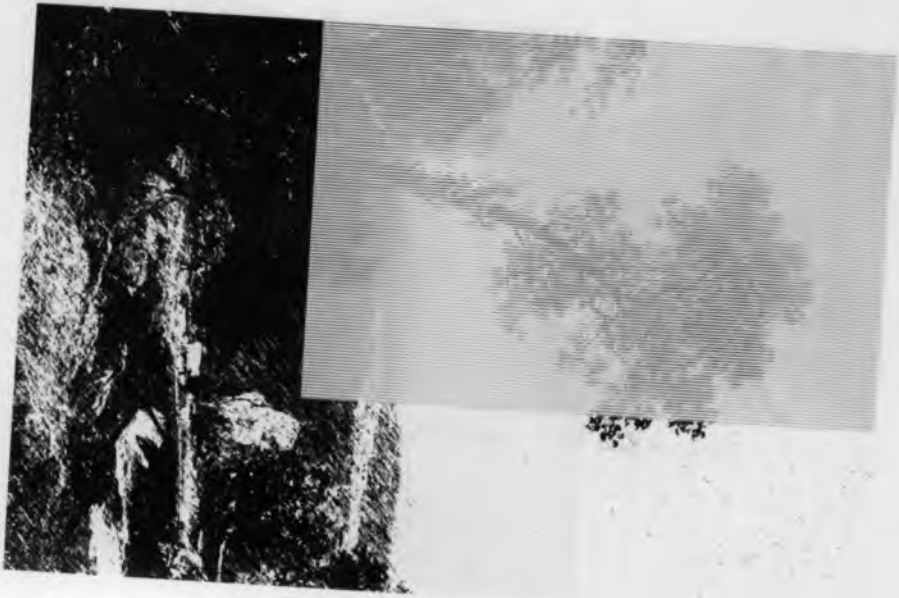

ВЕРХАМИ БІЖИТЬ

Мирославові Лазаруку

Коли сонце зайшло і Чорногора спохмурніла,
тоді
самими верхами біжить,
в е р х а м и б і ж и т ь.

На голих переблисне в кілька сонць і місяців,
а в верхів'ях найвищих лісів
то цимбалами перестрибує, то скрипкою задихається,
а на скелях з-поза хмар і м'ятних сновидінь,
від яких плутаєш запахи і дні посту,
вівкне над вітрами і стежками змії.
В е р х а м и б і ж и т ь.

Над проваллям у жовтих вихорах верещить
вже з іншого часу,
коли сімдесятилітня мати мертвого Святослава
впала на замінованого сина,
і разом вони піднялися в небеса.
Верхами біжить,
самими верхами біжить.

Забігає в часи, які настануть, *і звідти*
засліплює раптом випадкову колибу,
і ми тої миті в тій колибі,
у світлі, якого іще немає,
зненацька підмінюємо собою привидів,
притьмом розтиражованих ущелинами і хащами.
Верхами біжить.

Вже на румунському боці біжить,
а ти повертаєшся в себе знехотя,
влазиш невпопад,
мляво молишся,
молитву згадав, чуфлинку?!
Протри очі!
В е р х а м и б і ж и т ь.

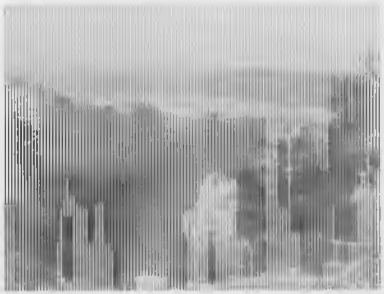

А потім перестрінеш десь там колись там,
гадатимеш: Волос астральний — пастуший Бог,
а ти перестрів сам себе!
Змалку звик до нечистої сили —
оком не змигнув.
Але ж в іншій ущелині — знову ти.
А хто це зненапала через десять років
на Кострічі
в імлі вечірній?
А чи не ти літ отак через двадцять
в імлі на землі —
собі ж навперестріт —
молодший сам від себе рівно на двадцять літ?!
Не змигнеш чи склепити повіки не зможеш?
В е р х а м и б і ж и т ь,
с а м и м и в е р х а м и б і ж и т ь.

Ох, Марічейко, озеро Марічейко!
Льодовикове око Чорногори,
високе крижане пристанище летаргійних самогубців —
вічних підсобних на фабриці граду
за блискавками і громами,
диявольська фабрика граду
з ім'ям священним, усіма губами приголубленим,
видихнутим самим пеклом
з нетутешньою ніжністю і печаллю...
О, Марічейко, Марічейко,
верхами біжить.

Доки добіжить до тебе і кинеться в тебе,
скільки повітря спалить!
І ми падаємо
в ті повітряні ями небесні
догори дриґом — аж туди,
де всі дими полонинські сходяться в один,
і ми витягуємось у диму долілиць,
невіддільні від диму, дим,
а ватри палають під нами,
і ягнята палахкотять під нами, і зорі млосні.
І два Черемоші: Чорний та Білий.
В е р х а м и б і ж и т ь.

Нарешті ти заповзаєш димом —
у свою загублену чи нагло покинуту плоть,
і, не знаючи, де там примостити Божий докір,
знову молишся, ще не віджививши
губи й коліна —
тільки б не переплутати дні і ночі,
щоб нікому не наблизити смерть,
змінивши своє минуле,
тільки б не занести зайвого неба,
щоб самому не кинутися у Марічейку,
о Марічейко,
не розтопивши кригу твоїх грудей.

Верхами біжить.
самими верхами біжить.

1992, 1998

Зо всякої чистої скотини візьмеш по семеро до себе, самців і самиць, а з кожної нечистої скотини по парі, самця й самицю.

Буття 7.2

Серія «Ковчег» заснована року Божого 2000 журналом «Сучасність» та видавництвом «Кальварія»

Автори проекту
Ігор Римарук
Петро Мацкевич

В художньому оформленні книжки використано фрагменти робіт Пітера Бройгеля Старшого

ISBN 966-7092-60-7
ISBN 966-7092-58-5 (серія «Ковчег»)

© Василь Герасим'юк, 1992, 1995, 1996, 1998, 2000
© Ігор Римарук, упорядкування, слово про автора, 2000
© «Кальварія», макет та художнє оформлення, 2000

Герасим'юк Василь
Г 37 **Серпень за старим стилем**. Поезії. —
Львів: Кальварія, 2000. — с. 32

ISBN 966-7092-60-7
ISBN 966-7092-58-5 (серія «Ковчег»)

ББК 84.4 УКР 6

Літературно-художнє видання

Герасим'юк Василь

Серпень за старим стилем

Відповідальний редактор
Петро Мацкевич

Редактор
Ігор Римарук

Макет, художнє оформлення
та технічне редагування
Олександра Шевцова

Підписано до друку 01.06.00. Формат 60x84/32.
Гарнітура Петербург.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 0,99. Обл.-вид. арк. 0,82.

© Василь Герасим'юк, 2000
Видавець: «Кальварія», м.Львів, вул. Глінки, 1а
Для листування: Україна, 79000, м.Львів, а/с 328
тел./факс (+38-0322) 98-00-39
E-mail: calvaria@mail.icmp.lviv.ua